

O NEKIM FAKTORIMA KOJI UTIČU NA POBEDU U RATU

FAKTOR ODNOSA SNAGA

Istorija ratova bogata je primerima iz kojih se vidi da je moguće uspešno voditi borbu protiv tehnički i brojno nadmoćnijeg protivnika, ali pod uslovom da se pravovremeno iskoriste objektivne mogućnosti i subjektivne snage jednog naroda, i da on bude jedinstven i spreman za borbu.

Kroz neka istorijska i taktičko-operativna iskustva iz ratne prošlosti to se može i sagledati. Drug Tito, govoreći o ovom pitanju kaže: „Velike sile su uspevale da nametnu svoju volju materijalno slabijim narodima slanjem naoružanih ekspedicija od nekoliko stotina hiljada ljudi ili naprosto demonstracijom svojih ratnih brodova. Ovakve ekspedicije obično bi završile svoj posao za nekoliko dana ili nedelja. Danas, velike sile ne uspevaju da pokore te iste narode i posle višegodišnjeg ratovanja sa stotinama hiljada najmodernije naoružanih vojnika, mada je danas odnos materijalnih snaga u svakom pogledu mnogo nepovoljniji za narode koji se bore za svoju slobodu”.

Ilustracije radi dovoljno je napomenuti da je Francuzima bilo dovoljno 40.000 vojnika da pokore Alžir, ali im nije bilo dovoljno ni pola miliona da održe kolonijalno gospodstvo u toj zemlji. U međuvremenu desile su se i tehnološke i tehničke promene koje su tu masovnu francusku armiju učinile nesrazmerno jačom i bolje opremljenom od one prethodne. Međutim, na sve to odlučujuće su uticale promene u društvenoj svesti naroda i posebno njegovih boraca.

Brojnija armija i približno ista tehnika ne garantuju uspešno vođenje rata ukoliko podbace svi drugi faktori. Za ovo može da posluži primer poraza Francuske (sa Belgijom, Holandijom i ekspedicionim snagama Velike Britanije) u ratu protiv Nemačke 1940. Evo kakav je bio odnos snaga:

- u živoj sili 1:1,25 u korist Francuske,
- u tenkovima 1:1,23 u korist Francuske,
- u oklopnim transporterima 1:1,57 u korist Francuske i
- u avionima 1:1,77 u korist Nemačke.

Francuske oružane snage kapitulirale su za šest nedelja, pretrpevši najveći poraz u svojoj istoriji.

Glavni razlog za ovakav poraz bila je defektna ratna doktrina, koja je bila u stvari modifikacija doktrine iz prvog svetskog rata. Ova doktrina je zapostavila ulogu jačih oklopno-mehanizovanih jedinica, protivoklopnu odbranu, razvoj savremenog vazduhoplovstva, na račun ulaganja velikih sredstava u Mažino—liniju. Na njenu doktrinu uticalo je i teško ekonomsko stanje u zemlji (stagnacija i opadanje proizvodnje), promenljiva unutrašnja i spoljna politika i sl.

Francuski Generalštab je ušao u drugi svetski rat sa „Instrukcijom za taktičku upotrebu velikih jedinica”, u kojoj se precenjivao značaj vatre i stalne fortifikacije. Predviđalo se da u ofanzivi dolazi do naizmenične kombinacije napada i odbrane i da vatra ima odlučujuću ulogu. „Napad je vatra koja se kreće”, „artiljerija ovladuje položajima a pešadija ih sama poseda”. Po njima svaki manevar mora biti obazriv i obezbeđen („manevar je vatra koja se premešta”).

Prema „Uputstvu za upotrebu tenkova u borbi” od 1930. godine „tenkovi nisu ništa drugo do dopunsko sredstvo, privremeno pridati pešadiji, oni je znatno ojačavaju, ali je ne mogu zameniti”, uprkos sasvim drukčijoj koncepciji o ulozi i načinu upotrebe snažnih oklopnih jedinica od strane budućeg protivnika.

Slično gledanje imali su i o upotrebi avijacije kojoj je bila namenjena isključivo defanzivna uloga. Francuska je ušla u rat sa lakim bombarderima, na koje je otpadalo svega 8% avijacije, nasuprot Nemačkoj koja je ušla u rat sa 55% lakih bombardera od ukupne avijacije.

Imajući sve ovo u vidu nije teško naći odgovor o uzroku brog poraza francuskih oružanih snaga uprkos povoljnom ukupnom odnosu u živoj sili i tehničkim sredstvima.

Takođe bi trebalo napomenuti da je i nemačka doktrina munjevitog rata, koja je trijumfovala u ratu protiv Francuske, posle uspeha na istočnom frontu 1941, ispoljila mnoge defektnosti čim se sudarila sa dugotrajnim iscrpljujućim ratom na frontu i u pozadini, gde je pored prostora i vremena počeo sve snažnije da deluje ljudski i kvalitetniji tehnički faktor (Lenjingrad, Moskva, Staljingrad). Tehnički faktori na istočnom frontu ispoljavali se u stvaranju i razvijanju adekvatnijih, a od 1942. i koncentrisanih oklopno-mehanizovanih, vazduhoplovnih i artiljerijskih snaga, nasuprot njihovoj rasparčanosti 1941.

Saveznici su na Siciliji i u Italiji od 1943. do 1945. imali višestruku nadmoćnost u živoj sili i tehnici i totalnu nadmoć u avijaciji i RM, ali su zbog navedenih razloga i zbog uspešne organizacije nemačke odbrane (na zemljištu sličnom našem), napredovali sporo i imali velike gubitke. Na Siciliji se napredovalo 4—5 km na dan, a u južnoj i posebno srednjoj Italiji saveznici su zadržavani više meseci samo na pojedinim linijama odbrane.

U novembarskoj ofanzivi od 28. septembra do početka decembra 1943. britanska 8. i američka 5. armija napredovale su veoma

sporo. Za 65 dana borbi napredovale su samo 65 kilometara (kilometar na dan). Nemci su odstupali, ali korak po korak, nanoseći protivniku velike gubitke.

U severnoj Italiji saveznici nisu postizali bolje rezultate, mada su početkom juna 1944. imali dvostruku nadmoćnost u ljudstvu i višestruku u tehnici (u avijaciji 5000:300). Oni su za pet meseci (od juna do novembra 1944) prešli svega 300 km (od Rima do Firence) ili prosečno 2 km dnevno.

Iskustva iz upotrebe relativno malih snaga u Italiji govore o tome da je moguće postići povoljne rezultate u borbi i ako se (osloncem na teže prohodno zemljište, uz masovno zaprečavanje duž komunikacija) manevruje malim zaštitnicama (jedan top, jedan tenk, jedno streljačko odeljenje, itd.). Nemci su borbom noću i manevrima po unutrašnjim pravcima zadržavali nedeljama čitave divizije, dok su u isto vreme jačim snagama izvodili protivnapade na savezničke desante u toku iskrcavanja.¹

Srpska vojska je i u probodu utvrđenog solunskog fronta 1918, sa već formiranom jugoslovenskom divizijom, odigrala glavnu ulogu. U prva tri dana, dejstvujući danonoćno na jako utvrđene položaje, ona je uspela da probije front i potom da pređe u energično gonjenje protivnika. Za pet dana borbi „odsekla ga od vardarske udoljine i naterala na porazno povlačenje”.

Ona je posle pređenih 600 km i 45 dana borbi (neke divizije su dnevno napredovale i po 50 km) 1. novembra 1918. pobedonosno ušla u Beograd. Ove uspehe je postigla i pored nedovoljne pomoći savezničkih snaga pa i prekora savezničkog komandanta, zbog prevelikog udaljavanja 1. srpske armije kada se našla na položajima južno od Niša, udaljavajući se za oko 200 km od glavnih savezničkih snaga u dolini Strumice.

Navedena iskustva i ona iz NOR-a i balkanskih i prvog svet-skog rata (u cerskoj i kolubarskoj bici izvojevane su pobeđe mada je odnos snaga i posebno tehnike bio neuporedivo nepovoljan za srpsku vojsku) govore o tome da jedinice i sa slabijim naoružanjem, i brojno slabije, mogu poraziti brojno i tehnički jačeg neprijatelja, ako se koriste onim prednostima koje agresor nema.

U tom smislu posebno je poučno iskustvo iz pohoda grupe udarnih i proleterskih brigada sredinom 1942. u Bosansku krajinu.

Situacija u kojoj su se u to vreme naše snage našle (pri povlačenju iz Crne Gore, Sandžaka, istočne Bosne i Hercegovine na šire područje Zelengore) bila je posebno teška.

Grupa brigada (oko 500 boraca) nije velika jedinica, međutim, rezultati koje je postigla prevazilaze njene taktičke i operativne okvire. U četvoromesečnim borbama (sa ostalim snagama NOVJ) od Zelengore do r. Kupe, neprijatelju su zadati osetni udarci, porušene su komunikacije i oslobođena je velika teritorija (jedna petina Jugoslavije). „Oslobođene teritorije Jugoslavije obuhvatale su u

¹ „Drugi svetski rat”, izdanje 1965, str. 21—23, 30, 190, 200.

„Drugi svetski rat”, 1957, knj. 1, str. 49—59 i knj. 4, 1967, str. 571—574.

to vreme oko 50.000 km² i bile veće od Belgije (30.000 km²), Danske (43.000 km²), Švajcarske (41.000 km²), itd. Zato su neprijatelji sa pravom našu slobodnu teritoriju 1942. sa centrom u Bihaću nazivali „Titova država“². Kao posledica navedenih dejstava, u većem delu kvislinške „Nezavisne Države Hrvatske“, javljao je general Robotti svojoj vrhovnoj komandi u Rimu 11. oktobra 1942. „ustanici mogu da rade šta žele ili skoro sve što žele, računajući na sklonost stanovništva“.

Prema tome, zahvaljujući pravilnom izboru pravca dejstva, prenošenje težišta borbe u zapadne krajeve Jugoslavije bilo je od presudnog značaja za dalji razvoj NOP-a i revolucije. Savlađivanje teškoća u koje je NOP bio zapao u prvoj polovini 1942. i rezultati postignuti ofanzivnim dejstvima u drugoj polovini godine učinili su prekretnicu u NOR-u, pa se zato ova godina smatra prelomnom godinom NOR-a.

Međutim, i jedinice sa istim, boljim i modernijim oružjem i opremom, ako izostanu drugi faktori (budnost, obučenost, moralno-politička pripremljenost i sl.) mogu doživeti poraz. „Nova borbena tehnika traži, prije svega da svaki vojnik i starješina majstorski rukuje s njom. Tehnika, sama po sebi, bez ljudi koji će najbolje znati da je upotrebe, koji će u njenoj primeni ispoljiti hrabrost, visoko znanje i svest — samo je mrtvi kapital, nema borbene vrijednosti. Ona ne može sama riješiti sudbinu rata. Sudbinu rata rješavaju ljudi naoružani visokom svješću i moralom, hrabrošću i majstorstvom u rukovanju tehnikom. Tako mi moramo prilaziti savremenoj tehnici“.

Konceptija opštenarodne odbrane jasno definiše ulogu borbene tehnike i ljudskog faktora. „Ona jasno ukazuje na to da se rat, ma kako se i ma čime vodio iz sfere tehnike, koja u jednom momentu može biti dominantna, ipak spušta među ljude, koji na kraju rješavaju o njegovom ishodu. Tehnika može da nanosi velike gubitke, da razara, ali sama ne može da osvaja, da pokorava. To mogu samo ljudi. Naša koncepcija ukazuje baš na tu činjenicu i, ne potcenjujući potrebu raspolaganja tehnikom, ukazuje na dominantan značaj i ulogu čoveka, koji je nepobediv ako je svestan toga za šta se bori, ako vešto primenjuje najbolja sredstva i načine borbe. Ova velika istina je potvrđena mnogo puta u dosadašnjoj ratnoj praksi. Treba jasno reći da se to ne događa samo po sebi, već samo ako su društvo i njegove oružane snage u celini pripremljeni“.³

Drug Tito je govorio da se „i prema najvećoj tehnici može naći taktika koja može da kompenzira tehničku inferiornost“.

U ratovima regularnih armija, agresor — napadač doživljavao je poraze ili privremene pobjede, međutim, u narodnim i nacionalno-oslobodilačkim ratovima agresor je u većini trpeo poraze na bojnopolju da bi potom tražio politička rešenja (primeri Alžira, Koreje, Južnog Vijetnama i sl.).

² „Iskustvo iz NOR-a“, VIZ, izdanje 1965, str. 30.

³ „Na prvom mestu oružana borba“, gen. puk. Viktor Bubanji. „Narodna armija“ 15. maj 1970.

Iz procene odnosa oružanih snaga u početku rata i prednosti prvog udara, proizilazi da će početna inicijativa biti na strani agresora. Nametanjem naše doktrine opštenarodnog oblika vođenja rata, ova inicijativa će se postepeno gubiti.

ANGAŽOVANJE CELOKUPNOG LJUDSKOG FAKTORA

Celokupna dosadašnja iskustva, a posebno iz NOR-a ukazuje da karakter rata odlučujuće utiče na punu mobilizaciju i angažovanje celokupnog ljudskog i materijalno-tehničkog potencijala za uspešno vođenje oružane borbe. Govoreći o karakteru NOR-a, drug Tito je još u toku rata napisao sledeće:

„Današnja narodnooslobodilačka borba i nacionalno pitanje u Jugoslaviji nerazdvojno su vezani. Naša narodnooslobodilačka borba ne bi bila tako uporna i tako uspješna, kada narodi Jugoslavije ne bi u njoj vidjeli osim pobjede nad fašizmom, i pobjedu nad onim što je bilo za prošlih režima, pobjedu nad onima koji su ugnjetavali i teže daljnjem ugnjetavanju naroda Jugoslavije. Riječ narodnooslobodilačka borba — bila bi samo jedna fraza pa čak i prevara, kada ona ne bi, osim općejugoslovenskog smisla, imala i nacionalni smisao za svaki narod posebice, tj. kada ona ne bi osim oslobođenja Jugoslavije, značila u isto vrijeme i oslobođenje Hrvata, Slovenaca, Srba, Makedonaca, Arnauta, muslimana itd., kada narodnooslobodilačka borba ne bi imala tu sadržinu da zaista nosi slobodu, ravnopravnost i bratstvo svim narodima Jugoslavije. U tome i jeste suština narodnooslobodilačke borbe.

Današnja narodnooslobodilačka borba ne bi se mogla završiti pobjedom nad okupatorima i njihovim slugama, ako u toj borbi ne bi bilo narodnog jedinstva, ako u redovima Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije ne bi učestvovali Srbi, Hrvati, Slovenci, Crnogorci, Makedonci i muslimani. Potpuno oslobođenje svakog naroda posebice ne bi se moglo postići ako on ne bi sada već uzeo pušku u ruku i pošao u borbu za zajedničku pobjedu svih naroda Jugoslavije nad svim neprijateljima naroda”⁴

Prema tome karakter opštenarodnog odbrambenog rata izražavao bi se, kao što se vidi, u tome što bi to u stvari bio rat naroda i narodnosti SFRJ za odbranu tekovina revolucije, nacionalne slobode i nezavisnosti, sopstvenog društvenog samoupravnog sistema, neposredne socijalističke demokratije i ravnopravnosti svih naših naroda.

Naše iskustvo je potvrđeno bezbroj puta praksom drugih naroda. Zato i danas bitni idejni i vojnopolitički elementi koncepcije opštenarodne odbrane nalaze svoj neposredni i istorijski izvor u NOR-u.

Učešće širokih masa u oružanoj borbi i drugim oblicima borbe i otpora protiv okupatora i domaćih izdajnika u toku NOR-a je neprekidno evoluiralo i pored izvesnih oscilacija u nekim krajevima zemlje i u određenim vremenskim periodima.

⁴ Tito na I kongresu USAOJ 1942. u Bihacu.

Broj pripadnika oružanih formacija povećavao se iz godine u godinu. Sve kategorije stanovništva uzele su učešća u NOR-u. U svim vidovima borbe i otpora učestvovao je veliki broj dece, staraca i žena (oko 20%) i omladine oko 70%.⁵

Uparedo sa narastanjem broja pripadnika NOP-a rasla je i materijalna osnova koju su stvarali naši narodi za uspješnije vođenje rata. Politička parola KPJ: „Svi na front — sve za front”, bila je uspješno realizovana. Zbog toga je potrebno da se u miru razvije takav sistem organizacija opštenarodne odbrane koji bi u svemu omogućio realizovanje usvojene koncepcije — u ratu.

Prema tome, oružana borba u opštenarodnom odbrambenom ratu vodila bi se u formi stalne strategijske ofanzive i inicijative istovremeno na celoj državnoj teritoriji, kombinovanjem frontalnih i partizanskih dejstava, uz masovno učešće stanovništva, posebno omladine.

Postojanje brojnih oružanih jedinica i dela oružanog naroda, za neposredno obezbeđenje radnih organizacija i društveno-političkih zajednica, značajno doprinosi izgradnji takve fizionomije dejstava. U Jugoslaviji postoji više stotina opština i nekoliko hiljada radnih organizacija koje mogu i treba da formiraju oružane jedinice. Prema tome brojno ovaj deo oružane sile može biti milionski. One bi oružanim metodama borbe štitili preduzeća i proizvodna dobra.

Već 1941. u oslobođenim selima i gradovima Srbije i Crne Gore formirane su partizanske straže, kasnije u Bosni i Hercegovini seoske straže, u Sloveniji patrole, itd. Iako sa različitim nazivima, funkcija im je bila ista: zaštita naroda od povremenih prepada oružanih jedinica agresora i kvislinga, borba protiv pete kolone, obavljanja obaveštajne, izviđačke i druge delatnosti.

Dvadeset drugog maja 1942. Edvard Kardelj je pisao drugu Titu: „Seljaci sami imaju organizovane patrole i obaveštajnu službu i odmah odlaze u šumu čim se pojave Italijani i dočekuju ih vatrom”. A samo u Ljubljani krajem 1942. jedinice narodne zaštite brojale su oko 3000 ljudi. Očigledno zahvaljujući širokoj podršci naroda i narodnoj zaštiti, kao najneposrednijem nosiocu oružanog diverzantskog i drugog otpora, bilo je moguće u to vreme ostvariti rukovođenje NOP Slovenije iz same okupirane Ljubljane.

Nemoćan da se odupre snažnom oslobodilačkom pokretu u Ljubljani februara 1942. okupator je podelio grad na trinaest sektora i počeo ga ograđivati bodljikavom žicom, smatrajući da „niko neće moći ni iz grada ni u grad”. Smatrali su da drže u svojim rukama sve saobraćajne veze, posebno železnicu. Međutim, železničari od kojih samo svaki deseti nije bio član OF, ispred nosa su Italijanima odneli pedeset vagona materijala.

Slavonija takođe spada među one oblasti koje su toj „stražarskoj armiji” posvećivali posebnu pažnju i davali joj različite za-

⁵ „Nosioci oružane borbe u ONOR”, VD 5/68. gen. ppuk. Milojica Pantelić.

datke. Štab 6. slavonskog korpusa NOVJ naredio je novembra 1943. komandama pet vojnih područja da partizanske straže kontrolišu 380 sela.

PODRŠKA STANOVNIŠTVA I RAZNOVRSNE FORME OTPORA

Za uspešno vođenje rata od bitnog je značaja faktor — stanovništvo. Ono u većini slučajeva nije naoružano, ali izvršava brojne poslove, koji posredno ili neposredno olakšavaju oružanu borbu.

Stanovništvo prikuplja podatke o neprijatelju, priprema hranu i odeću jedinicama, čuva, evakuise i leči ranjenike; izrađuje skloništa bolnice, rovove. Značajno je učešće u kurirskoj službi, u raznošenju propagandnog materijala i širenju panike u neprijateljevim redovima, evakuaciju i čuvanju ratnog plena i dr. Ako to narod ne bi radio, za navedene zadatke trebalo bi odvajati znatne oružane snage.

„Narod pomaže hranom, obaveštenjima i slično, pa čak i traži da vrši akciju” — stoji u jednom dokumentu za Kordun i Baniju krajem septembra 1941. „Odred nije uništen, sačuvali su ga njegovi budni stražari obaveštajci” stoji u oceni jednog partizanskog štaba i sl.

U izveštaju brigade 3. divizije (18. decembra 1942) kaže se da su: „Seljaci obaveštavali da je 600—1000 Nemaca stiglo u Župče. Seljaci čak pričaju u detalje o pripremama i pokretu nemačke i domobranske vojske u pravcu Papratnice i Želeća, gde su neke od njih uzimani za vodiče...”⁶

U opštenarodnom odbrambenom ratu svakako bi postojale još šire mogućnosti za masovnije i raznovrsnije učešće u borbi, otporu i podršci snagama na frontu i posebno u neprijateljskoj pozadini od strane celokupnog stanovništva.

Zato imajući u vidu sve moguće ratne situacije, u opštenarodnom odbrambenom ratu možemo u okviru našeg ratišta obezbediti i brojnu nadmoćnost u živoj sili i time postaviti sebe u povoljniji položaj i tako nadoknaditi moguću tehničku inferiornost.

Iskustva iz NOR-a ubedljivo govore o mogućnostima koje bi imale radne organizacije i društveno-političke zajednice u vođenju oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu. „Po povratku iz Jablanice (novembra 1941)”, piše dr Milivoje Perović, „i sam Toplički odred toliko je brojno narastao da je formirana još jedna Vidujevačka četa, te je sada u Odredu bilo ukupno pet četa (peta četa je Malojastrebačka). Toplički odred je tada brojao 250 boraca, a mogao je svaki čas mobilisati još 2.000 iz mesnih desetina”.⁷

Partizanska taktika pružala je najpovoljnije uslove da dođe do izražaja dovitljivost i inicijativa pojedinaca i jedinica, što je omogućavalo izvođenje raznovrsnih dejstava, a samim tim i narastanje jedinica.

⁶ Zbornik NOR:a. IV, strana 398.

⁷ Perović dr Milivoje: „Južna Srbija u NOR-u”, Nolit, Bgd, 1961. god., str. 96.

Navedena iskustva takođe reljefno govore o mogućnostima oružanih jedinica društveno-političkih zajednica na planu: oružane borbe, zaštite stanovništva, teritorije i popune jedinica sa iskusnim borcima. Ova iskustva nisu bila usamljena. Ona su imala masovan karakter i bila su vezana za čitavo jugoslovensko ratište u toku NOR-a. Takva i slična raznovrsnost dejstava doprinosila je da se okupator osećao svuda nesigurnim, pa i u gradovima, čak i u Beogradu, i to 1941. kada se nalazio na vrhuncu svoje moći.

U našoj borbi ima mnogo poučnih primera. Evo samo nekih:

Krajem 1942. godine u Ljubljani je bilo oko 3.000 pripadnika narodne zaštite svrstanih u 8 kvartovskih bataljona. Oni su izvodili uspešne diverzantske akcije, uprkos tome što je neprijatelj jakim snagama organizovao sistem unutrašnje i spoljne odbrane, koja se oslanjala na 69 bunkera oko grada, ojačanih bodljikavom žicom.

I u mnogim drugim gradovima širom okupirane Jugoslavije delovale su ilegalne organizacije pod rukovodstvom KPJ, organizujući borbu protiv okupatora i domaćih izdajnika i pružajući pomoć NOR-u.

I u uslovima najtežeg masovnog terora i progona, pod rukovodstvom KPJ, vođene su mnogobrojne akcije u gradovima. Udarne grupe uništavale su neprijateljske oficire i agente, vršile diverzije, sabotaže i oslobađale zatvorenike.

Aprila 1942. godine, jedna kordunaška četa držala je zasedu na cesti Kladaša — Topusko i na nju je nabasala „ustaška komisija koja je trebalo da utvrdi da na Kordunu nema partizana”. Ova opšta nesigurnost uticala je na moralnu snagu neprijatelja, na njegov borbeni moral. Svakako da je ovo bilo značajna podrška naroda koja je smanjivala udarnu snagu neprijatelja i povećavala moralno-političku moć oružanih revolucionarnih snaga.

Italijanski general Robotti dao je kratko i ubedljivo objašnjenje uspešne partizanske taktike. „Ona se sastoji u postavljanju zaseda zahvaljujući savršenom poznavanju terena, imajući u rukama inicijativu i raspoložujući preciznim obaveštenjima o nama. Oni imaju sredstva brža od telefona (koja bi se mogla uporediti sa abisinijskim tam-tam) i sa dominirajućih položaja vrebaju i uništavaju naše kolone”. Pravdajući najčešće osetne gubitke u živoj sili i ratnoj tehnici, okupacioni komandanti su pisali o „podmuklom terenu”, „lukavom” protivniku, o sredini koja je neprijateljski raspoložena, zatim da se u Jugoslaviji ne ratuje po školskim formulama i standardima, ističući: ovo je „naročiti rat” u kome angažovane snage i sredstva nisu ni blizu veličine objekta koji se napada, a rezultati su gotovo uvek ispod očekivanja.

Takve uslove ocenio je i štab 11. armijskog korpusa (25. oktobra 1942) ovim rečima: „Imati u vidu u akcijama uopšte da neprijatelj, zahvaljujući svojoj pokretljivosti, saradnji i solidarnosti stanovništva, svojstvima lukavstva koje upotrebljava u svakoj svojoj delatnosti treba da se posmatra kao da je uvek prisutan, čak i u onim zonama i mjestima koje su nedavno čistile druge jedinice, ili tamo gdje razne vijesti govore da ih nema”.

O uspješnom otporu i dejstvu partizana čak i na ravničastom terenu, gde je okupator smatrao da nema uslova za partizanska dejstva ubedljiv je primer Srema, koji je odbio da postane žitnica NDH. Iako je obuhvatao samo 6,5% površine i mada je u njemu živelo samo 7,5% sveg stanovništva NDH, davao je više od 1/4 pšenice i skoro isto toliko kukuruza. Bez Srema, NDH je bila pasivna poljoprivredna zemlja.

Zato su samo 1942. partizanski odredi (Fruškogorski, Posavski i Bosutska četa), uz pomoć naroda, spalili oko 3000 jutara žita i uništili ili onesposobili više od 50 vršalica i stotinu kosačica. Prema oceni župana Velike Župe u kojoj je Srem bio uključen, do kraja leta 1942. Srem je bio potčinjen partizanima:

„Istočno od Šida ne postoji danas ni jedan kutak gde bi se moglo računati na mir i bezbednost”, tvrdio je Eliker u strogo poverljivom avgustovskom izveštaju. Što se pak žetve tiče u isto vreme on je naveo: „Iako je žetva završena, ostali smo bez hleba, pošto seljak nije predao žito”.

Pošto su partizani u četrdesetak sela proterali predstavnike kvislinške vlasti i njihove oružane posade, on energično zahteva da akciju preduzmu nemačke jedinice navodeći da „ako to nije odmah moguće, može se očekivati najgore pošto je situacija teža nego u Bosni”.

Učešće naroda u oslobodilačkoj borbi u raznim oblastima davalo je NOP-u posebnu snagu i vitalnost, a oružanim snagama masovnu podršku, sigurnost i perspektivu. Stoga je drug Tito ponavljao: „Naša snaga nije bila samo u jednoj grupi ljudi, nego u baš čitavom narodu. To je bila ona snaga koja nas je nosila, to je bila ona snaga koja nas je održavala, koja nam je ulivala veru u nepobedivost”.

Povezanost boraca i naroda bila je u stvari najbolja zaštita od neprijatelja, a ujedno i najjača pomoć u borbi protiv okupatora.

Pukovnik
Obrad BJELICA